

AZ UNITÁRIUSOK KÖNYVNYOMDÁI ÉS AZOK KIADVANYAI.

III.

2. §. A gyula-fehérvári nyomda kiadványai 1567-ben.

3. Dávid Ferencz. RÖVID VT^{MUTATAS} AZ ISTEN^{NEC} IGEIE-
nec igaz értelmere. mostani szent[|]Haromsagrol ta-
madot vetélkedes^{nec} meg feytesere es itelesere
hasznos[|] es szükséges. Esaiæ III: Az napokban az vr-
nac az ő sengéie fel magasztaltatik, es diczősegben leszen, es a
föld^{nec} az ő gyümölcze gyönierüses azoknak kie Israelból meg
maradnak, es minden ki Sionból es Israelból meg marad szent^{nec}
hiuattatic, minden ki beirattatot az életbe Jerusalembé.

Excusum Albae Juliae per Typographum Regium Raphaellem
Hoffhalterum, Anno M. D. LXXVII. 4. r. A—R4. Ószszesen 17 iv
— 68 sztlan levél. Az utolsó lapon a nyomtatási hibák vannak.

Ajánlva van: „Az Istenfelő es igaz nemes ferfiunac,
Mikola Ferencznek, a köniörges^{nec}, es az kegyelem-
nek lelket az Atia Istentől az Christus által ke-
vannyok“.

Az ajánló levélben szerző előadja az okot, a mi őt e könyv
írására indította, t. i. „hogy mind azoc kie szidalmazzac tudoma-
niunkat, meg esmerhessec, hogy nem pozdoriabol sem szalmabol
epittiuc hitünk^{nec} vallasat: hanem az egez derec szent irasnac
foliasabol: melynek az ő foliassa es ereie oly hathato hogy az
kő sziklakat es meg rontia el be szinte az velőbe hat, es az em-
bereg^{nec} gondolatiokot kettő mecczi. Hebr. 4. Azoc kedig kie az
emletől es az teytől el szakasztattanac naponkent neuke-
gyenec, es az meg esmert igassagban epülven öregbeggyenec mig-
len tekelltes ferfiakka lehessenec es az Isten^{nec} vilagosságaban
iarvan: az igaz vilagossagot az Christust az hit^{nec} általa öuecke
tehessec“.

Továbbá „Köszönöm kedig az en ellenkező tarsaimnac, hogy oly kialtasokot tőnec ellenem hamissan és mindenüt ugy mint eretnekenc hamissan az ő iteletec szerent [ki kialtanac mert ha ezt nem mivelic vala talam mind eddig es az Istenec az ő igazsagat en magamba el temettem volna. Az Isten előtt, ki minden emberneec szüuenec titkat erthi, semmi el nem fedesztetic, az előtt tesztek vallast hogy erre az vetelkedesre meny nem akartam, es ez vetelkedesneec először minden czickelet nem ertettem, de minec vtanna irtanac es iobban mozgattac, ezt ez dolgot vgy vöttem eszembe, hogy valamit az Antichristus az hamis fundamentomra, epített, tudni illic, az allatra es szemielikre hogy abban semi nem igaz es meg nem alhat. Batron immar irianac kialczianac es minden szidalmat verienec feiemhöz, tudom en kinec hittem, miért kedig hogy hittem . . . szolnom kellett, es szolnom ackoroc“.

Végre megmondja szerző, hogy miért ajánlja művét Mikola Ferencznek. Ezt ő két okból teszi. Először: „hogy ezeket meg olvasuan es tanuluan batorsagosb lehes ennekutanna, es az vadolas es karhozatas ellen az Istenec igazsaga felől vallast es bizonsagot tehess. Masodszor hogy az ellenkező felneec mit felelec niluan legyen előtted mert főkeppen ők ezeket az irasokat forgattiac“, stb.

Aláírva: „Feiervaratt Karaczion hauanac 25 iij. napan, Anno M. D. LXVII. Daudid Ferencz az meg feszült Jesus Christusnac szolgália“,

Szerző művében mindenek előtt azt igyekszik bém bizonyítani, hogy Ján. 1, 1-ben a kezdet szó örökkévalóságot nem teszen és nem tehet. Azután kimutatja, hogy két teremtés van, s mi a különbség az ó és új szövetség közt. Továbbá kiváló sulyt fektet Jézusnak a Mária magvából való és így emberi származására, s azt mondja, hogy János evangéliuma kezdetén nem arról a külső teremtésről szól, a melyről Mózes, Jézus semmi külső dolgot nem teremtett és így az ő jelzőit Istenre alkalmazni nem lehet. Ezután tiz szabályt ad elé, melyek alapján a szent irás valódi értelmét ki lehet magyarázni, s egyszersmind meg is magyarázza 1 Móz. 1, 26-ot ama czikkelek és régulák rendi szerint. A conclusio ban elmondja, hogy ezeket az együgyüek vigasztalására és épületére akarta irni. „Im erthem kedig az emberekneec bussulasokat es haborusagokat ez ielen valo haromsagnak vetelkedesse felől, de sokkal iobb mostan meg busulnioc, es hütöket meg probalnioc . . . Job most az irassal tusakodnioc az keresztieneek-

nec, hogy nem mint az vtan ő magokban es lelki esmeretekben meg tantorodniok“.

4. **Dávid Ferencz és esperesei.** REFVTATIO | SCRIPTI PE-|TRI MELII, QUO NO-|mine Synodi Debrecinae docet Jehoua-lita-|tem, et trinitarium DEUM Pa-|triarchis, Prophetis, et Aposto-|lis incognitum.

ALBAE JULIAE Excudebat Typographus Regius Raphael Hoffhalter, Anno Christi Domini M. D. LXVII. 4-rét. Czimlap, ajánlat és előbeszéd 7 szatlan levél,)(— (:) 3. A szöveg A—M4 terjed, az utolsó lap üres; és így a mű 13⁵/₉iv = 54¹/₂ levél.

A czimlap hátulsó oldalán János Zsigmond czimere van, a következő körirattal: „Joannes Secundus D. G. Elect. Rex Hungar. Dalmat. Croat. Etc. M. D. LXVII.“

A következő levelet egészen az a 14 distichon foglalja el, a mely „In arma serenissimi Principis et Domini, Domini JOANNIS SECUNDI, Dei Gratia Electi Regis Ungariae, Dalmatiae, Croatiae“ etc. iratott, s a melyet itt közölni nem lesz érdektelen.

„Haec quicunque vides Electi insignia Regis,
 Pro patria grates, Vngare, laetus agas.
 Imperij quod habes patrij Dominumque Patremque
 Quem virtutum ornat maxima, vera Fides.
 Vnde potes superos melius sperare secundos,
 Vt videas laetos post fera bella dies.
 Cur vagus extremis terrarum finibus erras?
 En prope quem multo sanguine quaeris, habes.
 Quippe peregrini quam sit damnosa potestas
 Principis, accepta discere clade potes.
 Flecte genu Domino, foelicibus vtere fatis,
 Sanguine sublato, sicca manebit humus.
 Lingua, genus, pietas eadem, clementia rara,
 Inque tuo natus Regia Buda throno.
 Cernis vti suavi labuntur quatuor amnes
 Murmure, Pannonici nobile stemma soli.
 Primusque Ister adest, rapidusque Tybiscus, at illos
 Drausus cum Sauro fratre sequuntur amnis.
 Flumina bruta suum laetantur adesse Patronum,
 Passa satis tergo flebile Martis opus.
 Clara Polonorum quicquid complectitur Ales,
 Huius ad augustam ferre laborat opem.
 Fallor, an Italici florebunt rura Ducatus,
 Dum Mediolanas victor habebit opes.
 Conscia signa Fidem faciunt, Crux, Ales et Anguis,
 Munocerosque ferox, Dalmaticusque Leo.
 Desinite o Proceres, studia in contraria scindi,
 Ne vindex laceret viscera vestra, Lupus“.

Ajánlva van: *Serenissimo Principi, Domino Joanni Secundo, Electo Regi Hungariae, et Patrono Ecclesiae Dei pio, et veritatis amanti.*

Az ajánló beszédben elismerik a kiadó esperesek, hogy a polgári hatóságnak van hatalma arra, hogy a papokat megbüntesse; azt azonban tagadják, hogy a vallást tüzzel vassal erőszakolni lehessen. A Krisztus birodalma népének önkéntesnek kell lenni. Szerintök semmi sem lehetetlenebb, mint külső erőszakkal akarni kényszeríteni a lelkiismeretet és lelket. Éppen azért csodálkoznak az ellenfél durvaságán, a mely ellenök, minden hibájok nélkül, fegyvert és tüzet kér a felségtől.

Aláírva: *Ex Synodo Vassarhelyna, prima die Septembr. Anni M. D. LXVII. Franciscus Daudis, et seniores Ecclesiarum Vngaricarum in Transylvania.*

Az 5-ik, vagyis (:) levél második oldala egészen üres. Az olvasóhoz intézett előbeszéd (:)² (:)³ leveleket foglalja el. Az (:)⁴ mindkét oldala üres. A szöveg az A levelen kezdődik.

A mű négy részből áll:

I. Az első *Melius confessiojával* kezdődik az egy Jova Istenről és hármias Elohim Istenről.

E confessioval szemben adva van az erdélyi ekklézsiák papjainak igaz confessioja az egy atya Istenről, a fiuról és a szent lélekről.

II. A második részben szerzők megczáfolják *Melius confessioját* és érveit.

III. A harmadik részben *Melius bizonyos érveket* ad az esperesek elé, a mire azok megfelelnek és új érveket adnak elé.

IV. A negyedik rész *Stancarus ellen* szól a közbenjáróról.

Simén Domokos.

(Folyt. következik).